

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 3 januari 2025

Mål nr
B 3779-24

PARTER

Klagande

JÖ

Ombud och offentlig försvarare: Advokat BGH

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt olaga intrång m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2024-04-24 i mål B 3129-24

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på så sätt att gärningen i åtalpunkten 1.1 i stämningsansökan den 29 januari 2024 rubriceras som olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken och att påföljden bestäms till fängelse i sex månader.

BGH ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av JÖ i Högsta domstolen med 15 556 kr. Av beloppet avser 7 655 kr arbete, 4 200 kr tidspillan, 590 kr utlägg och 3 111 kr 25 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

JÖ har yrkat att Högsta domstolen ska rubricera den gärning som bedömts som grovt olaga intrång som ett brott av normalgraden, mildra påföljden och upphäva förordnandet om förverkande av villkorligt medgiven frihet eller i vart fall förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad endast till en del. Han har vidare yrkat att påföljden under alla förhållanden ska mildras.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Tidigt en morgon såg JÖ när renhållningsarbetare slog in passeringskoden till ett soprum. Han använde sig av koden för att ta sig in i soprummet. Där fanns det en dörr som var låst. JÖ skruvade loss låsvredet på dörren med ett verktyg som han hade med sig. Han gick in genom dörren som ledde till en restauranglokal. Han var inne i lokalen i några sekunder. Innan han lämnade soprummet skruvade han tillbaka låsvredet.

2. JÖ åtalades för grovt olaga intrång enligt följande gärningsbeskrivning.

JÖ har trängt in i Tullgarnen AB:s lokaler utan att ha rätt till det. Det hände den 28 september 2023 på Restaurang Tullgarn, Östra Ågatan 95, Uppsala, Uppsala kommun.

Brottet bör bedömas som grovt eftersom det har skett genom inbrott.

JÖ begick gärningen med uppsåt.

3. Tingsrätten dömde JÖ för grovt olaga intrång. Han dömdes även för narkotikabrott och två fall av olaga intrång av normalgraden. Narkotikabrottet avsåg innehav av 45,2 gram amfetamin. Påföljden bestämdes till fängelse i åtta månader. Villkorligt medgiven frihet förklarades till återstående del förverkad (132 dagar).

4. Hovrätten har fastställt tingsrättens domslut.

Frågan i målet

5. Frågan är om intrånget ska bedömas som grovt olaga intrång på grund av att det har skett genom inbrott.

Utgångspunkter vid gradindelning av brott

6. Prövningen av om ett brott är att bedöma som grovt ska ske med utgångspunkt i den aktuella straffbestämmelsens utformning och de intressen som den är avsedd att skydda.
7. I de fall straffbestämmelsen, som är fallet vid olaga intrång, innehåller en uppräkningslista av omständigheter som särskilt ska beaktas vid gradindelningen (kvalifikationsgrunder) tar rubriceringen sin utgångspunkt i dessa. Lagens exemplifiering innebär dock inte att det är nödvändigt att bedöma brottet som grovt när någon av dessa omständigheter föreligger.

Det är inte heller uteslutet att bedöma ett brott som grovt i andra fall, men då krävs i princip att omständigheterna i det enskilda fallet framstår som försvårande i motsvarande grad som normalt är fallet i de situationer som anges i lagens exemplifiering av kvalifikationsgrunder. En samlad bedömning måste alltid göras. (Se bl.a. ”Pianobäraren” NJA 2024 s. 12 p. 8 och ”Vinkelslipen” NJA 2024 s. 335 p. 5, båda med ytterligare hänvisningar.)

8. Det finns ett nära samband mellan gradindelning och straffvärdebedömning. Det beror på att gradindelningen inte kan göras utan att det sker en värdering av hur allvarlig brottsligheten är. Den samlade bedömning som alltid måste göras kommer alltså ytterst – med reservation för att vissa faktorer som påverkar straffvärdet saknar betydelse för gradindelningen – att bygga på en värdering av om straffvärdet i det enskilda fallet, med beaktande av förekommande kvalifikationsgrunder, är sådant att det är motiverat att döma för grovt brott. (Se ”Pianobäraren” p. 9 och ”Vinkelslipen” p. 6.)

Straffbestämmelserna om hemfridsbrott och olaga intrång

9. Den som olovligen tränger in eller stannar kvar i någon annans bostad eller annat liknande boende döms för hemfridsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. För hemfridsbrott döms även den som olovligen tränger in eller stannar kvar i en trädgård, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats som tillhör bostaden eller boendet. (Se 4 kap. 6 § första stycket brottsbalken.)

10. Den som i annat fall än som avses i första stycket obehörigen tränger in eller stannar kvar i en byggnad eller ett fartyg, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats döms för olaga intrång till böter eller fängelse i högst ett år (se 6 § andra stycket).

11. Det straffbara området vid olaga intrång omfattar lokaler, vissa andra utrymmen och platser som inte är tillgängliga för allmänheten. Genom uttrycket "obehörigen" utesluts förfaranden som är förenliga med lag, föreskrifter eller sedvana. I Högsta domstolens praxis har straffbestämmelsen också ansetts ge utrymme för en viss intresseavvägning i det enskilda fallet. Tillämpningsområdet har avgränsats så att handlingar som kan antas mer allmänt uppfattas som inte i egentlig mening klandervärda faller utanför. (Se ”Trapphuset vid Renmarkstorget” NJA 1987 s. 148 och ”Skrantahallen” NJA 1995 s. 84).

12. Bestämmelserna om när hemfridsbrott och olaga intrång ska bedömas som grova brott finns i 6 § tredje stycket och kvalifikationsgrunderna är gemensamma. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vid bedömningen av om ett hemfridsbrott eller ett olaga intrång är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

- har skett genom inbrott,
- har innefattat våld, hot om brottslig gärning, ofredande eller skada på egendom, eller
- annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

13. Nuvarande straffskalor samt brottsbeteckningar för grova brott och de särskilda kvalifikationsgrunderna infördes 2022. Syftet med ändringarna var dels att modernisera och stärka det straffrättsliga skyddet så att det bättre avspeglade den strängare synen på integritetskränkande brottslighet, dels att åstadkomma en mer differentierad straffmätning där allvarliga kränkningar av den personliga integriteten skulle få ett större genomslag. (Se prop. 2021/22:194 s. 14 f. och 26 ff.)

14. Kvalifikationsgrunderna tar sin utgångspunkt i de omständigheter som i praxis ansetts ha betydelse för om ett hemfridsbrott eller ett olaga intrång skulle bedömas som grovt (jfr a. prop. s. 28 f.).

Särskilt om kvalifikationsgrunden inbrott

15. Kvalifikationsgrunden inbrott tar sikte på när någon obehörigen tar sig in i någon annans låsta utrymme. Att gärningsmannens tillvägagångssätt särskilt ska beaktas vid gradindelningen motiverades i förarbetena med att intrång i hem och andra utrymmen ofta sker genom inbrott och att det i synnerhet vid bostadsinbrott innebär en djup kränkning av de drabbades hemfrid och personliga integritet. (Se a. prop. s. 29 och 41 f.)

16. När det gäller hemfridsbrott som skett genom inbrott i bostad har det i rättspraxis ansetts typiskt sett innebära en sådan kränkning av hemfriden och den personliga integriteten att brottet bör bedömas som grovt (se ”Inbrottet på Fredsgatan” NJA 1990 s. 315).

17. Det framstår som klart att kvalifikationsgrunden inbrott har tillkommit särskilt med sikte på hemfridsbrottet. När det har skett genom inbrott i någons bostad är brottet närmast undantagslöst att anse som grovt. Vid olaga intrång är det snarare de andra kvalifikationsgrunderna som kommer i förgrunden (jfr ”Djurrättsaktionerna” NJA 2009 s. 636). Även vid olaga intrång kan det dock förekomma fall där inbrottet i sig inneburit en så allvarlig kränkning av den personliga integriteten eller något annat intresse som skyddas av bestämmelsen att brottet av det skälet bör bedömas som grovt. När det är fråga om olaga intrång bör således kvalifikationsgrunden att gärningen skett genom inbrott tillämpas med större urskillning än vid hemfridsbrott.

Bedömningen i detta fall

18. JÖ har obehörigen trängt in i Restaurang Tullgarns lokaler. Han har därmed gjort sig skyldig till olaga intrång.

19. Vid intrånget har JÖ tagit sig förbi två låsta dörrar. För att ta sig förbi den andra dörren har han skruvat loss ett låsvred. Det olaga intrånget har

därmed skett genom inbrott, vilket är en omständighet som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska anses vara grovt.

20. Intrånget har dock varit kortvarigt. JÖ har inte orsakat några skador utan har återställt dörren i dess ursprungliga skick genom att skruva tillbaka låsvredet. Gärningen har inte heller medfört några störningar för restaurangens verksamhet eller personal eller i övrigt inneburit någon allvarlig integritetskränkning. Vid en helhetsbedömning bör brottet bedömas som olaga intrång av normalgraden.

21. Detta innebär att JÖ ska dömas för narkotikabrott och tre olaga intrång av normalgraden. Brottslighetens samlade straffvärde uppgår till fängelse i sex månader.

22. Högsta domstolen instämmer i domstolarnas bedömning att påföljden ska bestämmas till fängelse och att den villkorligt medgivna friheten i återstående del ska förverkas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Agneta Bäcklund, Stefan Johansson, Stefan Reimer (referent), Cecilia Renfors och Margareta Brattström. Föredragande har varit justitiesekreteraren Rebecca Haenflein.